

20. marca 2023 10:28

Vláda berie obranu Ukrajiny vážnejšie ako vlastnú ústavu



MAREK KÁČER



Foto N – Tomáš Benedikovič

Vláda Eduarda Hegera sa niekoľko týždňov trápila s otázkou, ako darovať Ukrajine nepotrebné migy bez toho, aby porušila ústavu. Nakoniec však prišla s riešením, ktoré rešpekt k ústave iba predstiera.

*Autor je vedúci Katedry teórie práva a ústavného práva
na Právnickej fakulte Trnavskej univerzity
a vedecký pracovník v Ústave štátu a práva SAV*

Až do prijatia konečného rozhodnutia vlády o darovaní migov na Ukrajinu sa všetky právne úvahy točili okolo problému, či je táto transakcia zásadnou otázkou vnútornej alebo zahraničnej politiky. Hegerova vláda totiž stratila dôveru parlamentu, a preto o takýchto otázkach rozhodovať nesmie. Zakazuje jej to článok 115 ods. 3 ústavy v kombinácii s článkom 119 písm. i).

Vláde sa však podarilo tento výkladový spor šikovne obísť, keď sa uzniesla, že migy daruje formou medzinárodnej zmluvy, ktorú môže prijať podľa článku 119 písm. f) ústavy.

Na prvý pohľad to vyzerá ako typická právnická kľučka: to zrazu prestalo záležať na tom, či je darovanie migov zásadnou zahraničnopolitickou otázkou, len preto, lebo sa to celé odohrá na základe medzinárodnej zmluvy medzi slovenskou a ukrajinskou vládou?

Technicky vzaté, áno. Všetky písmená článku 119 ústavy predstavujú samostatné právne základy, na podklade ktorých môže vláda vykonávať svoje právomoci. Ak teda jedna záležitosť spadá pod viaceré písmená, vláda má k dispozícii viacero právnych základov, no v praxi jej na výkon príslušnej právomoci stačí len jeden z nich.

Takže ak vláda po vyslovení nedôvery parlamentom nemôže konať podľa písmena i), ale stále môže konať podľa písmena f), pričom sporná otázka spadá pod oboje z týchto písmen, potom konať môže.

Bežný pozorovateľ by si myslel, že vláda po vyslovení nedôvery nemôže prijímať spoločensky významné rozhodnutia. Zodpovedá to inštitucionálnej logike parlamentnej formy vlády: kabinet, ktorý nemá dôveru parlamentu, by mal mať podstatne menší rozsah právomocí ako kabinet, ktorý túto dôveru má.

Lenže naša ústava je zrejme napísaná tak, že umožňuje prijímať závažné politické rozhodnutia aj vláde bez dôvery. Stačí, ak sa jej podarí dané rozhodnutie podradiť pod správne písmenko článku 119. Nikto napríklad nerieši, či je rozsiahla novela Trestného zákona, ktorú aktuálne pripravuje ministerstvo spravodlivosti, zásadnou otázkou vnútornej politiky. Ak totiž vláda túto novelu predloží do parlamentu, tak podľa písmena a) a nie i).

Bludný kruh legality

Na darovaní migov je však ústavne sporné niečo iné, konkrétne fakt, že príslušnú medzinárodnú zmluvu vláda nehodlá predložiť parlamentu na vyslovenie súhlasu. Článok 7 ods. 4 ústavy totiž explicitne prikazuje, že na platnosť medzinárodných zmlúv vojenskej povahy je potrebný súhlas Národnej rady Slovenskej republiky.

Ako vysvetliť normálnemu človeku, že zmluva, ktorá má v oficiálnom názve, že je „o darovaní vojenského materiálu“, nie je zmluvou vojenskej povahy? Minister obrany Jaroslav Naď o tom na tlačovej konferencii povedal, že uvedená transakcia je nevojenská, pretože to oficiálne potvrdil minister zahraničných vecí Káčer. A ten je jediný oprávnený sa k tomu vyjadrovať.

Naď sa zrejme opiera o *Pravidlá pre uzatváranie medzinárodných zmlúv a zmluvnú prax*, ktoré vo svojom článku 4 ods. 2 skutočne stanovujú, že o zatriedení jednotlivých medzinárodných zmlúv, a teda aj o tom, či je na ich platnosť potrebný súhlas parlamentu, rozhoduje ministerstvo zahraničných vecí. Dodajme, že uvedené pravidlá boli prijaté uznesením vlády ešte v roku 2009.

Zhrňme si to, aby sme sa v tom nestratili: podľa ústavy musí vláda predložiť vojenské zmluvy na súhlas parlamentu. Vláda však tvrdí, že zmluva o dodaní vojenského materiálu nie je vojenská, pretože tak rozhodol minister zahraničných vecí, člen vlády, a to podľa interných pravidiel schválených samou vládou. Kruh legality sa uzavrel, nič to, že je bludný, hlavne, že vláda má v rukách „právne čisté“ riešenie.

Právna čistota

Premiér Heger na tlačovej konferencii o migoch viackrát povedal, že našli právne čisté riešenie, na ktorom sa zhodli všetci zainteresovaní právnici. Lenže takáto čistota má rýdzo formálnu povahu, je to čistota, ktorou sa dá veľmi ľahko zašpiniť.

Z vecného hľadiska pritom čierny Peter zostáva v rukách ministra Káčera. On je ten, kto by mal vysvetliť, na základe akej úvahy zmluva o dodaní vojenského materiálu nie je

zmluvou vojenskej povahy. Možno také vysvetlenie existuje, verejnosť však zatiaľ o ňom nevie.

No ak sa ministerstvo zahraničných vecí pri triedení medzinárodných zmlúv nemusí riadiť žiadnymi vecnými kritériami, potom je škoda, že o tom nevedel aj bývalý minister Ivan Korčok, keď predkladal zmluvu o obrannej spolupráci s USA. Mohol ju predložiť ako vládnu zmluvu, na ktorej platnosť netreba súhlas parlamentu, čím by sa vyhol trpkéj parlamentnej debata. Minister Mikuláš Dzurinda zas v roku 2011 mohol predísť pádu vlády Ivety Radičovej, ak by inak klasifikoval zmluvu o eurovale.

Nič z toho sa nestalo, pretože zatriedovanie medzinárodných zmlúv ministerstvom zahraničných vecí nie je a nemá byť svojvoľnou myšlienkovou operáciou. Navyše z logiky veci vyplýva, že názor ministra na zatriedenie medzinárodnej zmluvy má iba poradnú povahu. Ak by bol totiž ministrov názor záväzný, *de facto* by tým mohol oberať parlament o právomoc vyslovovať súhlas s vybranými medzinárodnými zmluvami. Príklady vyššie ukazujú, ako by sa to dalo politicky zneužívať.

Pikantné na tom je, že parlament sa proti takejto uzurpácii moci zo strany ministra a vlády môže brániť tak, že im vysloví nedôveru. V našej súčasnej situácii však táto možnosť neprichádza do úvahy, pretože vláda dôveru dávno stratila.

Keď vládne morálka nad právom

Darovanie migov je s veľkou pravdepodobnosťou pre našu krajinu výhodné, aj keby sme za to zo strany západných spojencov nedostali žiadnu náhradu. Darovali sme totiž pre nás nepotrebnú zbraň na posilnenie pre nás potrebnej obrany. Darovanie migov je s určitosťou aj morálne správne, pretože tým pomáhame obeti v sebaobrane proti nevyprovokovanej a brutálnej agresii.

To, že je niečo výhodné a dobré, však neznamená, že je to aj legálne. Téza „morálka je nad právo“ znie lákavo, len keď ju vyslovuje niekto, s koho morálnymi postojmi súhlasíme. Hneď ako sa k nej začnú hlásiť tí druhí, uvedomíme si, že to, čo máme s nimi spoločné, nie sú morálne hodnoty, ale právny poriadok záväzný pre všetkých.

Aby sa nám jedného dňa nestalo, že minister zahraničných vecí bude zatrieďovať medzinárodnú zmluvu, v ktorej pozýva Veľkého brata z Východu, aby nás ochránil pred morálnym úpadkom zo Západu.

Máte pripomienku alebo ste našli chybu? Prosíme, napíšte na pripomienky@dennikn.sk.